

The article presents experience of profile education in Ukraine, analyzes the division into profiles and their profiling. Furthermore, it examines the content of programs on academic subject "Computer Science" in profile training in high school. It points out on the basis of what disciplines can be formed the necessary competence for teaching Computer Science and Information technologies in high school.

Key words: profile training, profile, profiling, training program.

УДК 373.5.091

Олійник А.М.,

аспірантка кафедри української мови

Гуманітарного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

УСНА ПЕРЕВІРКА ЯКОСТІ ЗНАНЬ УЧНІВ: БЕСІДА ЯК МЕТОД КОНТРОЛЮ

У статті проаналізовано ефективність бесіди як методу усного контролю знань учнів 5–7 кл. середньої школи. Визначено її практичне застосування та навчально-виховні можливості на уроках української мови.

Ключові слова: контроль знань, усна перевірка, бесіда як метод контролю.

Система освіти спрямована на якість отриманих учнями знань, тому невід'ємною складовою навчально-виховного процесу є безпосередній контроль успішності засвоєння навчального матеріалу як важлива методологічна ланка структурного компоненту освітнього процесу, що реалізується через навчальну, творчу та практичну діяльність школярів. Перевірка знань є не лише завершальним етапом в оволодінні повним змістовим блоком, а й своєрідною сполучною ланкою в системі навчальної діяльності учнів, що допомагає вчителеві контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу безпосередньо під час його опрацювання та на підсумковому етапі.

Проблема контролю завжди була актуальною для педагогічної теорії та шкільної практики і належить до найбільш досліджуваних педагогічних проблем. Аналіз теоретичних та практичних досліджень з педагогіки, психології, психолінгвістики, лінгводидактики засвідчив, що питання контролю знань порушують українські та зарубіжні вчені. У педагогіці сутність контролю, його види та функції

дослідили та обґрунтували Ш. Амонашвілі, І. Лернер, М. Пирогов, В. Полянський, Л. Рисс, Н. Тализіна, К. Ушинський, М. Фіцула, М. Ярмаченко та ін.

Психологічні основи здійснення контролю знань, умінь та навичок учнів були в центрі уваги О. Божович, Д. Ельконіна, М. Єпішевої, Г. Костюка, О. Леонтєва, Н. Менчинської, С. Рубінштейна, М. Скаткіна, К. Сорокіна, Л. Фрідмана та ін.

Поточний та тематичний види контролю стали предметом розгляду М. Баранова, Г. Блінова, Л. Григорян, Н. Дикої, Т. Донченко, Л. Зоріної, В. Капінос, А. Купалової, Т. Ладиженської, В. Новосьолової, Є. Перовського, В. Полонського, О. Савченко, Л. Требуховської, Т. Чижової та ін.

Тестування як вид перевірки знань глибоко досліджували О. Авраменко, В. Жовтобрюх, С. Молочко, В. Новосьолова, Л. Плетньова, Л. Скуратівський, Н. Соловей, С. Яворська та ін.

Питання оцінювання як невід'ємної частини контролю розглядались у працях Н. Бібік, Г. Єгорова, М. Соловейчик, С. Стрілець, Л. Талалаєвої, В. Яценко та ін.

У сучасній лінгвістиці до контролю традиційної освіти звертались вітчизняні мовознавці: П. Атаманчук, О. Бугрій, З. Бакум, О. Горошкіна, Н. Дика, Т. Донченко, С. Караман, О. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, Л. Мацько, М. Пентилук, Г. Швець, С. Яворська та ін.

Постановка проблеми. Незважаючи на вагомість проведених досліджень, нез'ясованим залишається питання ефективності практичного застосування окремих видів та форм усного контролю знань на різних етапах уроку української мови.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та практичному застосуванні видів і форм контролю знань учнів 5–6 кл. на уроках української мови у середній школі.

Завдання статті. На основі аналізу фахових видань та методичної літератури простежити практичне впровадження та ефективність застосування усного контролю знань учнів 5–7 кл. на уроках української мови в середній школі протягом останніх 10 років; з'ясувати їх актуальність на сучасному етапі.

Усна перевірка – одна з найдавніших і найбільш поширених форм контролю знань. Вона дає можливість учителю звернути увагу не лише на обсяг та якість засвоєного матеріалу, а й на гли-

бину його розуміння, швидкість мислення школярів, особливості їхньої пам'яті, рівень володіння словом та уміння висловлювати свої думки. Крім того, підсумкова робота допомагає підвищити продуктивність праці на уроках, розкрити індивідуальні здібності учнів, поліпшити співпрацю між учасниками навчального процесу, адже учень є не тільки об'єктом, а й суб'єктом навчального процесу. Усна перевірка позитивно впливає на весь процес навчання, оскільки не лише контролює рівень засвоєння учнями навчального матеріалу, а й допомагає їм удосконалювати свої знання, вміння та навички, вчить лаконічно, чітко та зв'язно висловлювати свої думки, виконувати індивідуальні, групові та колективні завдання різних типів. Така форма контролю дає можливість боротись за чистоту мови, бо кожне спотворене слово або речення відразу виправляється, сприяючи тим самим живому спілкуванню між учителем та учнями, а також здійсненню індивідуального підходу до кожної дитини.

Є. Перовський зазначає, що усний контроль – це «найдавніший та найбільш розповсюджений метод перевірки знань...», який з'явився, як тільки «постала необхідність перевіряти результативність знань учнів... ще в школах античного світу, середньовіччя...» [5, 119] та як один з головних методів контролю використовується і в сучасному навчанні. Але незважаючи на таку давню історію, довгий час він був поза колом дослідження вчених. Так, «у перші роки радянської школи метод усної перевірки недооцінювався..., а індивідуальна усна перевірка заборонялась» [5, 120]. Лише у 30-х роках XX ст. радянська освіта звернула увагу на вид усного контролю як ефективного засобу розвитку пам'яті, мислення та мовлення учнів. «Грамотна усна мова – перша й найголовніша ознака культурно-освітнього рівня людини. Тому вчителям мови у першу чергу потрібно послідовно і наполегливо боротись за комунікативну грамотність усного мовлення школярів. Лише за умови, що кожне слово учня буде під контролем учителя, а кожна мовленнєва помилка буде своєчасно виправлена, можна з певністю сказати, що боротьба за грамотність усної мови ведеться по-справжньому» [8, 5]. Метод усного контролю вимагає від педагога значних зусиль і майстерності, адже потребує грамотного формулювання запитань не лише у певній логічній послідовності, а й з урахуванням індивідуальних особливостей школярів та спонукає їх до активного мислення.

Аналіз методичної та фахової літератури засвідчив, що одним із найважливіших і найактуальніших методів усної перевірки була і залишається бесіда. Науковець Ю.К. Бабанський розглядає бесіду як метод навчання, що передбачає розмову учителя з учнями, яка організується за допомогою детально продуманої системи запитань, тобто є ефективним способом обміну думками між учасниками навчального процесу.

За словами С.П. Лукач, «глибоке осмислення функцій бесіди допоможе вчителю більш ефективно використати цей метод в процесі навчання учнів, домогтися органічної єдності навчання, виховання і розвитку» [4, 14].

О.В. Текучов зазначає, що бесіда – один із методів, який дуже широко застосовується на найрізноманітніших за змістом і типом уроках.

Отже, бесіда як складний цілісний метод передбачає всі вищезгадані форми для досягнення мети, поставленої на уроці. Адже її використання розвиває в учнів пам'ять, увагу, уяву, творче мислення, багаті духовні потреби та творчі здібності, вчить мислити на будь-якому етапі уроку. Крім того, бесіда виконує мотиваційну функцію, тобто допомагає учням активізувати мислення, сприяє продуктивному засвоєнню нового матеріалу, налаштовує на робочу атмосферу.

Так, перед вивченням учнями п'ятого класу теми «Частини мови» учитель проводить бесіду, під час якої діти називають відомі їм частини мови, згадують, як відрізнити одну частину мови від іншої, самостійну від службової. Далі вони застосовують теоретичні знання на практиці.

Перед вивченням теми «Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль» у 6 кл. можна запропонувати учням відповісти на запитання: «Чи готовий я до вивчення теми?», а під час бесіди про прикметник заповнити таблицю «Знаю – хочу дізнатися».

У 7 кл. під час вивчення теми «Розряди часток за значенням» доречним буде провести спостереження над мовним матеріалом, де учні матимуть можливість за допомогою бесіди проаналізувати рівень володіння знаннями про частку як службову частину мови.

Отже, на етапах мотивації та актуалізації важливим буде показати практичне значення одержаних знань, тим самим викликати інтерес до подальшого опрацювання теми.

На етапі рефлексії учні мають можливість узагальнити і систематизувати отримані на уроці знання. Підсумкову бесіду, яку вчитель проводить після вивчення теми «Дефіс у неозначених займенниках» у 6 кл., можна доповнити «Орфографічною дуеллю», яка допоможе проконтролювати рівень засвоєння учнями написання займенників разом, окремо і через дефіс.

Для узагальнення та якісної перевірки знань, отриманих школярами, учитель повинен попередньо продумати хід запитань, особливо ключових. Наприклад, під час вивчення теми «Значення мови в житті суспільства» у 5 кл. учитель перевіряє рівень засвоєння матеріалу за допомогою бесіди:

- Яку роль відіграє мова в суспільстві? Які ще засоби спілкування використовують люди? Які мови ви вивчаєте у школі і яка роль кожної з них у вашому житті?
- У чому полягає різниця між мовою і мовленням?
- Яку роль відіграють звукові сигнали у тварин і як використовують звуки мови люди? [3, 10].

Метод бесіди допомагає визначити словниковий запас та рівень володіння учнів художнім словом. Наприклад, доречним буде запропонувати одній групі п'ятикласників скласти усну розповідь на тему «Правила вживання апострофа», а другій – дати відгук на неї. Або під час вивчення теми «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних» учитель пропонує учням сформулювати правила до поданих прикладів: *радістю, совістю; облич, змагань, понять*.

На підсумковому етапі уроку у 5 кл. за темою «Написання слів іншомовного походження» учням пропонуються такі запитання:

1. Які основні ознаки іншомовних слів?
2. Які нові слова ви сьогодні запам'ятали? Назвіть основні орфограми у словах іншомовного походження.
3. Що ви запам'ятали про правопис апострофа і м'якого знака у словах іншомовного походження?
4. У яких запозичених словах подвоюються приголосні? [7, 41].

Після вивчення теми «Творення дієслів умовного й наказового способів» у 7 кл. пропонуємо таке домашнє завдання: *сформулювати кілька порад своїм ровесникам щодо культури спілкування у громадських місцях, використовуючи спонукальні речення. Дієслова якого способу треба вжити?*

Отже, усна перевірка знань – ефективний вид контролю, який розвиває в учнів уміння мислити, грамотно і в логічній послідовності висловлювати думки, розвиває культуру мовлення, а підсумкові бесіди допомагають школярам активізувати мислення, повторити та узагальнити опрацьований матеріал.

Аналіз періодичної фахової літератури переконує у тому, що вчені-методисти і вчителі-практики однакостановляють думку, що усний контроль знань буде результативним, якщо робота протягом всієї теми була чітко систематизована і вмотивована вчителем. Сама перевірка є важливою ланкою, яка дає можливість педагогові на кожному етапі уроку робити висновки щодо рівня засвоєння учнями навчального матеріалу та уміння застосувати його на практиці. Тож, створюючи умови для самоствердження, самореалізації та саморозвитку особистості школяра, учитель готує таким чином учня до дорослого життя.

Джерела

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения : Обще-дидактический аспект / Ю.К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 256 с.
2. Гордеева Л.Г. Українська мова. 5 клас : плани-конспекти уроків. – Л.Г. Гордеева. – Харків : Ранок, 2000. – 221 с.
3. Лукач С.П. Бесіда на уроках мови : посіб. для вчит. / С.П. Лукач. – К. : Рад. шк., 1990. – 112 с.
4. Перовский Е.И. Проверка знаний учащихся в средней школе / Е.И. Перовский. – М. : Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1960. – 512 с.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко ; за ред. О.І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 144 с.
6. Рудницька О.Б. Розробка уроків з української мови для 5 класу (І семестр) / О.Б. Рудницька // Бібліотечка «Дивослова». – 2013. – № 5–6.
7. Система поточного обліку знань учнів. (З досвіду). – К. : Рад. шк., 1958. – 38 с.

В статтю проаналізована ефективність бесіди як метода усного контролю знань учнів 5–7 кл. середньої школи. Визначено її практичне застосування та навчально-виховні можливості на уроках української мови.

Ключевые слова: контроль знань, усна перевірка, бесіда як метод контролю.

The article analyzes efficiency of conversation as a method of monitoring knowledge among students of the 5th–7th forms of secondary school. It defines practical implementation of the conversation and its educational and training possibilities during the lessons of Ukrainian language.

Key words: control of knowledge, oral checking, conversation as a method of monitoring.

УДК 37.026

Петрик Л.В.,

*аспірантка, викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ЗАСОБИ МЕДІА-ОСВІТИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті визначено поняття «медіа-освіта» та «медіа-текст». Висвітлено класифікацію засобів медіа-освіти. Розглянуто теоретичні та практичні аспекти застосування засобів медіа-освіти на уроках іноземних мов. Зазначено переваги застосування медіа-засобів на уроках іноземних мов.

Ключові слова: медіа-освіта, засоби медіа-освіти, медіа-текст, іноземні мови, форми роботи, методика навчання

Постановка проблеми. Модернізація освіти спрямована на забезпечення сучасних економічних, політичних, наукових, технологічних та освітніх потреб суспільства. ЮНЕСКО наголошує, що формування іншомовної компетентності кожної особистості – нагальна вимога часу. Адже в глобалізованому світі іноземні мови стали засобом міжнаціональних комунікацій. Саме тому сучасним вчителям іноземних мов слід вміти адаптуватися до швидких змін життя і застосовувати ті форми, методи, прийоми і засоби роботи під час навчально-виховного процесу, які найкраще формують іншомовну компетентність учнів і відповідають вимогам і потребам суспільства.

Інформаційно-комунікаційне середовище, що стрімко розвивається, ставить свої виклики освітянам. Відтак вчителям слід організовувати процес навчання, застосовуючи саме ті засоби, які є